

פרק ג': פיתוח, נוף וניהול שטח

הפעילות וההתיישבות האנושיות באגן נחל ציפורי נמשכות אלפי שנים ויותר בזכות המים השופעים והקרע הפורייה שבו. חקלאות היא חלק בלתי נפרד מנוף האגן, כמו גם מגוון יישובים ותיקים שתושביהם חיים זה לצד זה. במשך השנים גם הטיילות בעמק וביערות נעשתה סימן היכר של המרחב. לכן, פיתוח נופי, הנגשת המרחב והיבטי נוף הם רכיבים מהותיים בפרויקט הלאומי לשיקום נחל ציפורי.

התכנון הנופי מזכיר בצורתו אדרה של דג, המורכבת מציר מרכזי ומצלעות. הציר המרכזי הוא שביל הנחל, המשתרע כיום לאורך 22 ק"מ, שלאורכו הוקמו מבואות ראשיות ומשניות המאפשרות את פיזור המבקרים במרחב ואפשרויות ביקור מגוונות. הצלעות הן שבילים שיוצאים מהציר המרכזי ומחברים אותו ליישובים הסמוכים אל הנחל. השבילים הללו יוצרים חיבור חשוב בין התושבים למרחב הנחל. חלק ניכר מהשבילים הונגשו או יונגשו לאנשים עם מוגבלויות, מתוך תפיסה עקרונית של מרחב מזמין לביקור של מגוון אוכלוסיות (עמ' 51-52).

כדי ליצור תודעה אגנית פותחה שפה עיצובית ייחודית היוצקת תוכן, שפה ואחידות ברחבי האגן (עמ' 55-61). היבט משלים לשפה העיצובית ולרשת השבילים הוא שפת המסרה באמצעות שילוט, שגם הוא עוצב מתוך מחשבה על הכללה ונגישות. השלטים חושפים את פעולות השיקום עצמן, ומאפשרים למבקרים היכרות עם התרבות, הקהילות וההיסטוריה לאורך הנחל.

בד בבד עם פעולות ההנגשה נערכות פעולות להפרדה בין כלי רכב להולכי רגל, לפיזור קהל המבקרים ולעידוד טיילות רגלית שאינה פוגעת בנחל, דרך הרחקת חניות ומבואות כניסה וכן מניעת אפשרות כניסה לכלי רכב לדרכים הצמודות הנחל (עמ' 51-52).

הפיתוח המשמעותי שנעשה לאורך הנחל ופעולות השיקום דורשים תחזוקה וניהול שטח בהיקף הולך וגדל. מורכבותם של האתגרים הללו מתעצמת, מאחר שמרחב הנחל הוא שטח פתוח שמופעלים עליו לחצים אנושיים משמעותיים. הערכת עלויות התחזוקה והניהול תאפשר לקדם הקמת מנהלת נחל, שתאגד את השותפים לטובת שמירה על הישגי השיקום (עמ' 53-54).

עין יבקע (מעין הסוסים) – אחד ממקורות המים ומוקדי הטיילות המרכזיים בנחל ציפורי | צילום: אבי אריש, רחף צילום פרויקטים מהאוויר